

GRUZIJA IN ARMENIJA PRELEPI SVET POD KAVKAZOM

// Janez Mihovec

Izpod Kazbegija se odpre razgled na glavni greben Kavkaza. V smeri od zahoda proti vzhodu se kar štiristo kilometrov daleč vleče veriga štiri- in pettisočakov.

foto: Janez Mihovec

Gruzija in Armenija prebivalcem Evrope nista najbolj domači ali, bolje rečeno, turistično zanimivi državi. Čisto na robu Evrope in dolga desetletja za železno zaveso sta nam pravzaprav neznani. Šele zadnje desetletje sta se državi spet postavili na noge in odprli svetu. Vse, ki ju obiščejo, presuneta s svojo neverjetno lepoto.

V edno sta mi bili državi nekakšna asociacija na Slovenijo in Hrvaško: približno enake velikosti sta in prav tako raznoliki. Zaradi vpliva Črnega morja so poletja v obeh državah prijetna in zime ne prehladne. Kot klimatsko posebnost Gruzije bi izpostavil subtropsko podnebje zahodnega dela države. Tu na podnebje močno vplivajo vlažne in tople zračne mase s Črnega morja, Kavkaz pa po drugi strani preprečuje vdor mrzlih mas s severa. Armenija ima večja nihanja temperature kot Gruzija. Zime so lahko precej ostre, poletja pa topla ali zelo vroča. Določeni predeli (dolina reke Araks denimo) prejme v povprečju le 250 mm padavin letno. To je enako kot planota Iori v Gruziji. Čisto nekaj drugega sta Veliki in Mali Kavkaz. Gore v višino segajo tudi krepko čez pet tisoč metrov (Veliki Kavkaz) in na njihovih pobočjih in prepadnih soteskah zima traja do osem mesecev na leto.

Gruzija, ujeta med gorami Kavkaza, je prava oaza raznolikosti ekosistemov z bogato floro in favno. Med 356 vrstami ptic se seveda najdejo tudi »ornitološke poslastice«.

GRUZIJA:

Površina: **69.700 km²**
Prebivalstvo: **3.7 milijona**
Glavno mesto: **Tbilisi**
Vrst ptic: **356**
Nacionalna ptica: **fazan**
(*Phasianus colchicus*)

ARMENIJA:

Površina: **29.300 km²**
Prebivalstvo: **3 milijone**
Glavno mesto: **Erevan**
Vrst ptic: **349**

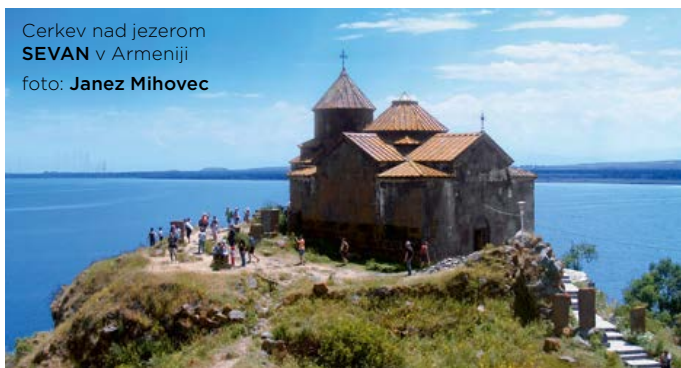

V nasprotju z Gruzijo je Armenija čista divjina. Praktično celotna država je visokogorska planota, obdana z gorami. Na njenem ozemlju se stika cela vrsta tektonskih plošč. Posledica njihovega premikanja so številni vulkani in živahna potresna aktivnost. Za najvišjo goro Armenije danes velja Mount Aragats, ki je hkrati tudi najvišji vrh Malega Kavkaza. Najvišji vrh Ararat je danes turški, a še vedno velja za sveto armensko goro, kjer so se Armenci oblikovali kot narod in nato naselili današnjo Armenijo. Ta mogočna, 5134 metrov visoka gora, ki jo lahko občudujemo iz precejšnjega dela države, je nacionalni simbol, a z drobno pomanjkljivostjo. Leta 1915 so bili Armenci žrtev turškega genocida. Ni prav dosti manjkalo, da jih niso izbrisali s svetovnega zemljevida. Žrtve so bile grozljive: milijon in pol pobitih ljudi, preživeli razseljeni po celem svetu, njihova sveta gora pa je ostala čisto

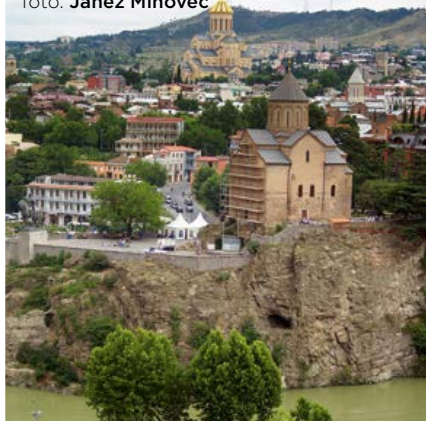
ZELENI ČEBELAR
(*Merops persicus*)
foto: iStock

Cerkev nad jezerom
SEVAN v Armeniji
foto: **Janez Mihovec**

Pogled na center starodavnega
mesta **TBILISIJA**
foto: **Janez Mihovec**

Spomenik armenskemu
genocidu v Erevanu
foto: **Janez Mihovec**

Vzhodni del Gruzije ob
meji z Azerbajdžanom
prehaja v polpuščavo.
foto: **Janez Mihovec**

BELOGLAVI POGORELČEK
(*Phoenicurus erythrogaster*)
foto: **Sergey Yeliseev**

Endemični **KAVKAŠKI**
ŠKRLATEC
(*Carpodacus rubicilla*)
foto: **iStock**

ZANIMIVE VRSTE PTIC v Armeniji:

- marmorna raca**
(*Marmaronetta angustirostris*),
- armenski galeb** (*Larus armenicus*),
- frankolin** (*Francolinus francolinus*),
- perzijska peščena jerebica**
(*Ammoperdix griseogularis*),
- belorepa priba**
(*Vanellus leucurus*),
- perzijski brglez**
(*Sitta tephronata*),
- sivoglavi strnad** (*Emberiza buchanani*)
- zeleni čebelar** (*Merops persicus*)

ODELITEV PREBIVALSTVA, NEDOTAKNJENOST

Posledično se je iz obeh držav odselil precejšen del prebivalstva. V Rusiji dela kar polovica vseh

odraslih moških. Posledično so velika območja obeh držav le redko naseljena, oziroma sploh ne. V takšnih razmerah se je naravno okolje ohranilo, saj ni bilo obremenjeno s človeškim delovanjem. Tako je prava pesem sprehoditi se po gorskih pašnikih, kjer le tu in tam najdemo nekaj živine, ki pri najboljši volji ne more popasti vsega. Tako lahko vsepovsod najdemo nedotaknjene pašnike in travnike, kjer trava neovirano zraste do pasu.

Obe državi ležita le nekaj stopinj južneje od Slovenije, nekje na zemljepisni širini Splita. Tako tu najdemo tudi veliko istih vrst ptic kot pri nas. Kavkaz je že od nekega orjaško križišče med deželami Rodovitnega polmeseca daleč na jugu, Sibirijo na severu in vzhodu ter orjaškimi ruskimi ravnici na zahodu. Posledično sta Armenija in Gruzija tranzitni deželi za številne selivke.

BOGASTVO FLORE IN FAVNE GRUZIJE

Gruzija je država izjemne naravne lepote. Raznolikost ekosistemov je razlog za bogato floro in favno. Gozdovi pokrivajo kar 40 % (2,75 milijona hektarov) celotnega ozemlja. Med rastlinami je kar 380 vrst endemičnih za Gruzijo, približno 1.000 pa za

Ogrožena in redka vrsta
IRISA (*Iris grossheimii*)
foto: Vasil Ananian

Kavkaz. V državi obstaja okoli 110 vrst sesalcev, več kot 330 vrst ptic, 48 vrst plazilcev, 11 vrst dvoživk in 160 vrst rib. V Gruziji je nekaj spektakularnih lokacij za opazovanje ptic, pri čemer je vsaka izmed njih vabljiva zaradi raznolikosti vrst. Ker je na razmeroma majhnem ozemlju veliko različnih ekosistemov, je to zelo ugodno za opazovanje velikega števila vrst ptic v kratkem času in na majhnih razdaljah. Ornitopustolovci so nagnjeni predvsem k iskanju »velikih petih vrst«. To so endemična kavkaška skalna kokoš (*Tetraogallus caucasicus*), katere žalostni klici se slišijo daleč naokrog, sramežljivi kavkaški ruševac (*Lyrurus mlkosiewiczzi*), skoraj endemični prebivalec najstrmejših pobočij, čudoviti kavkaški škrlatec (*Carpodacus rubicilla*), kavkaška listnica (*Phylloscopus lorenzii*) in prečudoviti beloglavi pogorelček (*Phoenicurus erythrogastrus*), ki prebiva na alpskih meliščih Kavkaza.

ARMENSKO NARAVNO OBILJE

Tudi Armenija se lahko pohvali s celo vrsto različnih ekosistemov, ki v relativno majhni državi omogočajo raznovrstno floro in favno. Do danes so v Armeniji zanesljivo zabeležili najmanj 345 vrst ptic, od tega je stalnih več kot 240. Zanimivi jezera Sevan

in Arpilich gostita največjo kolonijo ogroženih armenskih galebcev (*Larus armenicus*). Ribogojnice v provinci Ararat so dom plevic (*Plegadis falcinellus*), marmornih rac (*Marmaronetta angustirostris*) in drugih zanimivih vrst. Močvirja obiskujeta kaspjska penica (*Sylvia mystacea*) in plevelna trstnica (*Acrocephalus agricola*), na okoliških slanih ravninah pa je mogoče opazovati čudovitega zelenega čebelarja (*Merops persicus*). Armenija ima tudi pester nabor dnevni in nočnih plenilskih ptic, vključno s štirimi evropskimi jastrebi in reliktno populacijo »kavkaškega« koconogega čuka (*Aegolius funereus*).

Po nekaj letih potepanj po naravovarstveno izredno prizadetih okoljih je bil potep po teh dveh državah pravi balzam za dušo. Demografskega pritiska ni več, narava je ohranjena, gospodarsko pa se obe državi postavljata na noge in vanju vsako leto prihaja vedno več in več turistov, ki domačine tudi navdajajo z razmišljanjem o pozitivnem odnosu do narave. Prav turizem pomeni za vedno večji del prebivalstva vir preživljanja in zdi se, da vse skupaj kaže v smer pozitivne spirale, kjer je, upajmo, prihodnost tako za ljudi in naravo svetla.

ZANIMIVE VRSTE PTIC v Gruziji:

- kavkaška skalna kokoš (*Tetraogallus caucasicus*),
- kavkaški ruševac (*Lyrurus mlkosiewiczzi*),
- kavkaški škrlatec (*Carpodacus rubicilla*),
- beloglavi pogorelček (*Phoenicurus erythrogastrus*),
- kavkaška listnica (*Phylloscopus lorenzii*),
- citronasta pastirica (*Motacilla citreola*),
- turška kotorna (*Alectoris chukar*),
- brkati ser (*Gypaetus barbatus*),
- kratkonogi skobec (*Accipiter brevipes*)